

УДК:372.3.017.92(436)

[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-9\(14\)-139-148](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-9(14)-139-148)

Карпенко Ореста Євгенівна доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, вул. Франка, 24, м. Дрогобич, 82107, <https://orcid.org/0000-0003-1841-882X>

ПІДГОТОВКА ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В АВСТРІЇ

Анотація. У статті розкрито сутнісні характеристики підготовки вихователів для роботи у закладах дошкільної освіти Австрії. Це стало можливим завдяки реалізації мною наукового проєкту в Університеті м. Інсбрук у межах програми академічних обмінів Австрії «Спільні досягнення в галузі технічних і гуманітарних наук» (JESH) у липні-серпні 2022 р. (керівник – проф. Вільфрід Сміт). Професійну кваліфікацію вихователя отримують у вищих педагогічних школах. Для працюючих вихователів існує широкий вибір курсів підвищення кваліфікації. Акцентовано увагу на можливостях працевлаштування випускників спеціальності дошкільна освіта на посаді вихователя в яслах або в дитячому садку. Під час навчання можуть отримати додаткову кваліфікацію вихователя позашкільних закладів, що дозволить їм працювати вихователем з дітьми від 6 до 14 років у позашкільному закладі.

Зазначено, що фахівці з вищою педагогічною освітою в іншій сфері, можуть навчатися на спеціальності дошкільна освіта та здобути кваліфікацію вихователя закладу дошкільної освіти. Університетський курс охоплює 12 модулів, включаючи теоретико- та практично-орієнтоване портфоліо. Стандартна тривалість курсу становить два семестри, максимальна – шість. З 2022/23 н.р. впроваджено новий університетський курс інклюзивної освіти дітей дошкільного віку. Окрім університетів, дослідженням проблем виховання дітей дошкільного віку частково займаються заклади вищої педагогічної освіти, однак вони не мають права присуджувати наукові ступені кандидата і доктора наук. Для покращення науково-дослідницької інфраструктури необхідно було б створити професорські посади в університетах і коледжах, що стало б основою для якісної підготовки аспірантів та докторантів у галузі дошкільної освіти та підвищення кваліфікації дослідницького персоналу.

Ключові слова: дошкільна освіта, вихователь закладу дошкільної освіти, вища педагогічна школа, професійна кваліфікація, університетські курси, наукові дослідження у галузі дошкільної освіти.

Karpenko Oresta Yevhenivna Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Department of General Pedagogy and Preschool Education, Ivan Franko Drohobysk State Pedagogical University, Franka St., 24, Drohobych, 82107, <https://orcid.org/0000-0003-1841-882X>

TRAINING OF TEACHERS IN EARLY CHILDHOOD EDUCATION INSTITUTIONS IN AUSTRIA

Abstract. The article reveals the essential characteristics of the training of preschool teachers for work in early childhood education institutions in Austria. This became possible thanks to my implementation of a research project at the University of Innsbruck within the framework of the Austrian academic exchange program “Joint Excellence in Science and Humanities” (JESH) in July-August 2022 (supervisor – Prof. Wilfried Smidt). The professional qualification of a preschool teacher is obtained in higher pedagogical schools. There is a wide selection of professional development courses for working preschool teachers. Emphasis is placed on employment opportunities for graduates of the early childhood education specialty as a preschool teacher in a nursery school or kindergarten. During their studies, they can receive an additional qualification of an after-school teacher, which will allow them to work as a preschool teacher with children from 6 to 14 years old in an out-of-school institution. It is noted that specialists with a higher pedagogical education in another field can study in the specialty of early childhood education and obtain the qualification of a preschool teacher of a early childhood education institution. The university course covers 12 modules, including a theory- and practice-oriented portfolio. The standard duration of the course is two semesters, the maximum is six. From 2022/23 a new university course on inclusive education of preschool children was introduced. In addition to universities, institutions of higher pedagogical education are partially engaged in researching the problems of raising preschool children, but they do not have the right to award scientific degrees of candidate and doctor of sciences. In order to improve the research infrastructure, it would be necessary to create professorships in universities and colleges, which would become the basis for high-quality training of graduate students and doctoral students in the field of preschool education and advanced training of research personnel.

Keywords: early childhood education, preschool teacher, higher pedagogical school, professional qualification, university courses, scientific research in the field of early childhood education.

Постановка проблеми. В останні десятиліття проблема підготовки кадрів у системі освіти набирає особливої актуальності. Це пов'язано з процесом удосконалення та реформування системи освіти у різних країнах світу, оновлення усіх її ланок, використання інформаційних технологій в

освітньому процесі тощо. Соціально-економічні, політичні та соціокультурні зміни впливають на систему освіти загалом, і на педагогічну освіту зокрема. Підготовка педагогічних кадрів для роботи у різних типах освітніх установ відіграє суттєву роль у покращенні життєдіяльності окремої особистості і розвитку суспільства.

Цінним є досвід підготовки кадрів для дошкільної освіти в європейських країнах. Реалії сьогодення вимагають від науковців дослідження підготовки майбутніх фахівців для сфери дошкільної освіти, змісту теоретичної і практичної підготовки майбутніх вихователів до застосування новітніх технологій. Суспільство вимагає підготовки компетентного, ініціативного, творчого фахівця, носія загальнолюдських і національних цінностей, здатного впливати на формування гармонійної особистості [8]. Педагог повинен виконувати роль вихователя, ментора, фасилітатора тощо. Спроба багатьох країн побудувати єдиний європейський простір стикається з низкою проблем, перешкод у сфері освіти, які доцільно вирішувати. У цьому контексті актуальним є аналіз стану і тенденцій розвитку педагогічної освіти і підготовки вихователів закладів дошкільної освіти в Австрії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зміна орієнтирів освітньої діяльності у сучасних умовах впливає на освітній процес, у центрі якого особистість, індивідуальність. Вихователь виступає організатором розвивального середовища для розкриття потенційних можливостей кожної дитини. Це спонукає сучасних науковців до вивчення ступеневої підготовки вихователів у європейських країнах. Підготовка педагогічних кадрів для сфери дошкільної освіти у контексті сучасних вимог представлена у публікаціях С. Гаврилюк, Н. Гавриш, Л. Зданевич, Т. Пантюк, А. Федорович, О. Янкович та ін. Внесок зарубіжних педагогів (О. Декролі, М. Монтезорі, Ф. Фребеля та ін.) у розвиток теорії гри дошкільників розкриває Т. Філімонова. Різнобічні аспекти підготовки вихователів у Польщі висвітлюють С. Бочаров, А. Василюк, Л. Гриневич, Б. Мажец, Ю. Федорик. Загальну характеристику освітніх систем країн європейського союзу досліджують О. Антонюк, Т. Кристопчук, С. Сисоєва. Моделі вищої освіти в зарубіжних країнах, підготовку педагогічних кадрів в окремих країнах, зокрема в Австрії, досліджує О. Локшина, О. Карпенко [1], А. Сбруєва, М. Чепіль. Досвід австрійських педагогів щодо формування духовних цінностей у дітей дошкільного віку висвітлює М. Кузик [2]. Експертну діяльність в галузі дошкільної освіти: досвід Австрії та Швейцарії розкриває Н. Пономаренко [3].

Цінними є дослідження австрійських науковців з проблем дошкільної освіти (М. Претіс [9; 10], П. Фесслер, А. Шнеебаум [8] та ін.). В. Сміт досліджує організаційні аспекти підготовки вихователів ЗДО та проблеми якості дошкільної освіти [11]. Реформування педагогічної освіти Австрії аналізує В. Сумеонідіс [13]. Дослідження В. Сміт та Е.-М. Ембахер

присвячене аналізу результатів діяльності вихователів і дітей та їхній взаємодії у підвищенні якості дошкільної освіти [12].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Завдяки аналізу джерелознавчої бази з проблеми підготовки вихователів в Австрії виявлено, що багатоаспектність та складність професіоналізації діяльності та особистості, недостатня з'ясовність його змісту та вимог пояснює той факт, що незважаючи на актуальність і глобальність проблеми, маємо відносно незначну кількість суттєвих досліджень цього феномена.

Мета статті – розкрити сутнісні характеристики підготовки вихователів для роботи у закладах дошкільної освіти Австрії.

Виклад основного матеріалу. Система педагогічної освіти Австрії є багатоступеневим процесом, поєднує традиційність із гнучкістю до соціокультурних змін, охоплює різні типи навчальних закладів. Метою їхньої діяльності є підготовка висококваліфікованих кадрів для освітніх закладів, формування творчого ставлення студентів до майбутньої професії, орієнтація їх на саморозвиток і самовдосконалення. Підготовка вихователів ЗДО є складовою частиною педагогічної освіти. Удосконалення базової педагогічної освіти, формування професійних умінь та навичок, виховання гармонійної творчої особистості, яка здатна використовувати інноваційні технології у роботі з дітьми, досягнення педагогічної науки і практики, є одним із завдань підготовки вихователів в Австрії.

Зазначимо, що дошкільна система регулюється на рівні дев'яти австрійських федеральних земель, що означає відсутність єдиної законодавчої бази. Винятком є професійна освіта персоналу, яка регулюється на федеральному рівні. Кожна федеральна земля встановлює свої конкретні положення щодо працевлаштування. До них входять, наприклад, графік роботи, кількість дітей у групі тощо.

На відміну від багатьох інших країн, де вихователі ЗДО отримують професійну підготовку в університетах, в Австрії професійну кваліфікацію вихователя ЗДО отримують у вищих педагогічних школах. Крім того, для працюючих вихователів існує широкий вибір курсів підвищення кваліфікації.

Спеціальність вихователя дитячого садка можна отримати в навчальних закладах з дошкільної освіти (BAfEP), які належать до вищої професійної освіти, з п'ятирічним терміном навчання. Після його завершення випускник може продовжити навчання в університеті. З 2019/20 н.р. також існує трирічний коледж для здобуття кваліфікації асистента вихователя. Після навчання у ньому (або будь-якому іншому коледжі) випускники мають можливість отримати кваліфікацію вихователя дитячого садка. Обов'язковою умовою відвідування курсів є складений позитивно тест на педагогічні здібності [5].

Випускники спеціальності дошкільна освіта можуть працювати на посаді вихователя в яслах (діти від одного до трьох років), у дитячому садку (від

трьох до шести років) або різновіковій групі (від одного до шести років). Під час навчання студенти можуть отримати додаткову кваліфікацію вихователя позашкільних закладів, що дозволить їм працювати вихователем з дітьми від 6 до 14 років у позашкільному закладі. Отримавши кваліфікацію вихователя дитячих садків, фахівці користуються великим попитом, мають дуже хороші можливості працевлаштування в усіх федеральних землях. Крім вихователів, у дитсадку є ще асистенти. Оскільки помічники вихователів володіють педагогічними знаннями, вони допомагають вихователям дитячих садків у підготовці та проведенні виховної роботи.

До 2021/22 н.р. студенти, які працювали з дітьми з особливими потребами (так званим інклюзивним сектором), мали змогу пройти трирічний курс інклюзивної освіти для дітей дошкільного віку в навчальних закладах з дошкільної освіти. Це був неповний курс для тих, хто працює. Після закінчення курсу слухачі отримали кваліфікацію інклюзивного вихователя дітей дошкільного віку. З 2022/23 н.р. ці курси доступні як університетські курси у вищих педагогічних школах [5].

З 2021/22 н.р. стало можливим отримати другу вищу освіту. З цією метою організовано у вищих педагогічних школах новий університетський курс дошкільної освіти. Це дозволяє особам, які уже мають професійну педагогічну освіту в іншій сфері, вступити на навчання на спеціальність дошкільна освіта та отримати кваліфікацію вихователя. Відповідно до Закону Австрії «Про вищу освіту» (2005 р., розділ 52f (2)) необхідною умовою для вступу до університету є завершений курс навчання у відповідній професійній галузі [4]. Це вчителі, які отримали ступінь бакалавра початкової освіти або курс підготовки вчителів для спеціальних шкіл, а також люди, які закінчили ступінь бакалавра з теорії освіти або науки про освіту (180 ECTS). Претенденти повинні продемонструвати знання мови принаймні на рівні C1 відповідно до Загальноєвропейських компетенцій мовної освіти (CEFR) і рекомендацій Комітету міністрів Рада Європи до держав-членів (№R (98) 6 від 17 березня 1998 р.) щодо сучасних мов. Ще однією з вимог до вступу є завершення інструменту самооцінювання перед подачею документів.

Університетський курс охоплює 12 модулів, включаючи теоретико- та практично-орієнтоване портфоліо. Стандартна тривалість університетського курсу становить два семестри, максимальна тривалість – шість семестрів (два плюс чотири семестри). Після його закінчення випускники отримують сертифікат, який дає їм можливість працювати вихователем. У той же час, випускникам, які завершили курс, присвоюють комплексну кваліфікацію з дошкільної мовної підтримки (стаття 11 (1) (3) угоди відповідно до статті 15a Федерального конституційного закону (B-VG) «Про дошкільну освіту на 2018/19 по 2021/22 роки») [6]. Університетський курс пропонується в таких вищих педагогічних школах: Вища педагогічна школа в Нижній Австрії, Вища педагогічна школа у Відні, Вища церковна педагогічна вища школа у

Відні/Кремс, Вища педагогічна в Каринтії, Вища педагогічна школа у Штирії, Вища приватна педагогічна школа в Августинум, Вища педагогічна вища школа в Бургенланді, Вища педагогічна школа у Верхній Австрії.

З 2022/23 н.р. у вищих педагогічних школах впроваджено новий курс інклюзивної освіти дітей дошкільного віку. Спираючись на відповідну підготовку в галузі дошкільної освіти, курс забезпечує професійну, академічну та орієнтовану на практику кваліфікацію вихователя інклюзивної групи [4]. Необхідною умовою для вступу є завершений курс підготовки у відповідній професійній галузі: цільовою групою є особи, які закінчили курс дошкільної освіти у навчальних закладах дошкільної освіти (BAfEP) або університетський курс дошкільної освіти (60 ECTS). Абітурієнти повинні продемонструвати знання мови принаймні на рівні C1. Курс охоплює 20 модулів. У кожному семестрі необхідно пройти п'ять модулів. Стандартна тривалість університетського курсу становить чотири семестри, з максимальною тривалістю вісім семестрів (стандартна тривалість плюс чотири семестри). Після його закінчення випускникам видається сертифікат, який дає їм право працювати вихователем інклюзивної групи. Такі курси інклюзивної освіти функціонують у вищих педагогічних школах, які готують вихователя ЗДО, та ще у двох – Вища педагогічна школа в Зальцбургу, Вища педагогічна школа в Тіролі.

Підготовка вихователів дітей дошкільного віку пов'язана з проведенням науково-дослідницької роботи у галузі дошкільної освіти, відкриттям кафедр дошкільної освіти в університетах, підготовкою наукових кадрів. В Австрії кафедри дошкільної освіти були створені на початку 70-х років ХХ ст. Дошкільна педагогіка була субдисципліною педагогіки. Позитивні зміни відбулися на початку ХХІ ст. [11]. У 2011 р. засновано вчене звання професора педагогічних наук у галузі дошкільної освіти і посаду професора в Університеті м. Грац, у 2015 р. – в Університеті м. Інсбрук у співпраці з Педагогічним університетом Форарльберг [12]. У рамках національної дослідницької асоціації освіти Австрії у 2021 р. вперше засновано наукову секцію з дошкільної освіти. Це сприяло підготовці наукових досліджень, збільшення кількості захищених кандидатських дисертацій. Хоча кількість докторських дисертацій є надзвичайно низькою.

В останні роки дослідження з проблем виховання дітей дошкільного віку та опіки над ними частково проводили заклади вищої педагогічної освіти. Однак їх не можна порівнювати з університетами, оскільки вони не мають права присуджувати наукові ступені кандидата і доктора наук. Тим не менш, незважаючи на ці кілька позитивних ознак, функціонування дослідницької інфраструктури з дошкільної освіти в Австрії залишаються невирішеним. У 2006 р. розроблено рекомендації щодо створення хоча б однієї професорської посади з дошкільної освіти у кожній із дев'яти федеральних земель (тобто

загалом дев'ять професорських посад) та заснування науково-дослідницьких центрів і аспірантської (докторської) школи [10]. На сьогоднішній день це завдання здебільшого не виконано [9]. Головною причиною цього є те, що складні дослідження у галузі дошкільної освіти, наприклад, масштабні дослідження для отримання даних про стан дошкільної освіти у конкретних країнах, як це було реалізовано, наприклад, у Німеччині, навряд чи можуть бути виконані найближчим часом. Це має негативні наслідки для якості дошкільної освіти, оскільки відсутність високоякісних досліджень може відповідати відсутності надійних висновків, які, однак, були б важливими для політики в сфері дошкільної освіти, заснованої на фактах.

Професор В. Сміт з Університету в м. Інсбрук зазначає, що з одного боку, можемо стверджувати про зростання важливості виховання та опіки над дітьми дошкільного віку в освітній системі Австрії, з іншого – виокремити чотири важливі проблеми, які є предметом наукових дискусій та освітньої політики: академічна підготовки вихователів закладів дошкільної освіти; покращення якості взаємодії між учасниками освітнього процесу; удосконалення співпраці між ЗДО та початковою школою; створення науково-дослідницької інфраструктури з дошкільної освіти [12].

Дискусія, яка ведеться в Австрії щодо підготовки вихователів в університетах, свідчить про те, що найближчим часом недостатньо буде базової (неакадемічної) освіти для вихователів. Попередні спроби запровадити підготовку вихователів в університетах зазнали невдачі. Одна з головних причин полягає в тому, що досі випускники університетів спеціальності дошкільна освіта не мають права працювати в закладах дошкільної освіти як кваліфіковані вихователі [9]. Підвищення кваліфікації вихователів на даний час не стоїть на порядку денному освітньої політики держави. Можливі причини такої стагнації можуть стосуватися застережень зацікавлених сторін, таких як муніципалітети, які часто є спонсорами ЗДО, і які можуть турбуватися зростанням витрат. Зазначимо, що Німеччина, де кілька років тому була подібна ситуація, вибрала інший шлях. Окрім ще існуючої неакадемічної підготовки вихователів ЗДО, яка відбувається професійних коледжах, з 2004 року в університетах прикладних наук, педагогічних університетах та університетах було створено понад 100 курсів навчання у галузі дошкільної освіти.

Щодо необхідності покращення якості взаємодії в ЗДО та співпраці між дошкільною установою та початковою школою, можна стверджувати, що існують пов'язані з практикою та дослідницькі ініціативи, які підтримуються та супроводжуються освітньою політикою. Однак відсутні наукові дослідження якості цих проблем. Також існує дефіцит достовірної інформації про можливості удосконалення та покращення якості взаємодії в ЗДО, про співпрацю між ЗДО і початковою школою [7]. Окрім цього, до традиційних конкурсних досліджень, що фінансуються третіми сторонами (наприклад,

Австрійським науковим фондом), багатообіцяючим способом отримання надійних результатів у галузі дошкільної освіти є конкурси на проведення досліджень у межах країни [12]. Високоякісні дослідницькі проекти фінансуються на основі експертної оцінки. Це свідчить про те, дослідницька інфраструктура дошкільної освіти в Австрії все ще недостатньо розвинена.

В останні роки ведеться дискусія про професіоналізацію педагогічного персоналу дошкільної освіти в Австрії. Сьогодні науковці здебільшого посиляються на теоретичні моделі професіоналізації більше, ніж раніше, а також розмірковують над ними, щоб сформулювати дослідницькі потреби більш виправданим і систематичним способом, ніж раніше, спланувати відповідні дослідження та класифікувати відповідні результати. Підвищення ступеня академізації та спеціалізації в сенсі формальних моделей професіоналізації можна було б зробити шляхом підготовки керівників ЗДО, професійного навчання допоміжного персоналу. Однак вимоги до працевлаштування повинні бути реформовані (насамперед, надання можливості академічним спеціалістам працювати в ЗДО, створення навчальних програм, які виходять за рамки попередніх індивідуальних рішень).

Щоб отримати змістовну картину рівня професіоналізації та мати можливість ініціювати реформування освітнього процесу в ЗДО, науковці спрямовують дослідження на вивчення професійних якостей педагогічного персоналу, впливу освітньої роботи на розвиток дитини, співвідношення витрат і переваг від освітньої діяльності та рефлексивного поведіння з невизначеністю загалом та невизначеністю в педагогічній практиці. На конкурс можуть подаватися дослідницькі проекти з підготовки фахівців у галузі дошкільної освіти та професіоналізації персоналу.

У перспективі можуть бути створені дослідницькі центри та дослідницькі мережі з дошкільної освіти. Рішення з цього питання в основному є компетенцією політики університету. Однак науково-дослідницька діяльність університетів у галузі дошкільної освіти ще не має багаторічного досвіду, традицій.

Висновок. Підготовка вихователів закладів дошкільної освіти в Австрії має свій національний контекст. Професійну кваліфікацію вихователя здобувають у вищих педагогічних школах. Випускники спеціальності дошкільна освіта можуть працювати на посаді вихователя в яслах, у дитячому садку або з дітьми у різновіковій групі (від одного до шести років). Під час навчання можуть отримати додаткову кваліфікацію вихователя позашкільних закладів, що дозволить їм працювати вихователем з дітьми від 6 до 14 років у позашкільному закладі. Для працюючих вихователів існує широкий вибір курсів підвищення кваліфікації. З 2022/23 н.р. впроваджено курс інклюзивної освіти дітей дошкільного віку. Проблема полягає у переважній відсутності університетської підготовки вихователів дітей дошкільного віку. Для покращення науково-дослідницької інфраструктури необхідно було б створити

професорські посади в університетах і коледжах, що стало б основою для якісної підготовки аспірантів та докторантів у галузі дошкільної освіти та підвищення кваліфікації дослідницького персоналу.

Результати дослідження потребують переосмислення австрійського досвіду, можуть стати теоретико-методологічною основою для модернізації змісту підготовки фахівців з дошкільної освіти, підґрунтям для подальших наукових розвідок у цій галузі. Перспективними напрямками подальших наукових студій є зміст фахової підготовки вихователів ЗДО у вищих педагогічних школах Австрії.

Література:

1. Карпенко О. Історичні умови розвитку дошкільних закладів в Австрії. *Актуальні проблеми дошкілля*: зб. наук. пр. / за ред. М. Чепіль. Дрогобич: Ред.-вид. відділ ДДПУ ім. Івана Франка, 2012. С. 284–291.
2. Кузик М. Досвід австрійських педагогів щодо формування духовних цінностей у дітей дошкільного віку. *Наукові записки Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова. Серія: Педагогічні та історичні науки*. 2014. Вип. 116. С. 136–141.
3. Пономаренко Н. Експертна діяльність в галузі дошкільної освіти: досвід Австрії та Швейцарії. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Вип. 9(2). С. 102–104.
4. Agreement on Early Childhood Education. URL: https://www.bmbwf.gv.at/en/Topics/Early-childhood-education/agree_eche.html
5. Bildungsanstalt für Elementarpädagogik, Bildungsanstalt für Sozialpädagogik, Fachschule für pädagogische Assistenzberufe. URL: https://www.bmbwf.gv.at/Themen/ep/berufsfeld_ez_sp/bafep_basop.html
6. Bundesrecht konsolidiert: Gesamte Rechtsvorschrift für Elementarpädagogik für die Kindergartenjahre 2018/19 bis 2021/22. URL: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=20010549>
7. Campbell-Barr V. Quality early childhood education and care – the role of attitudes and dispositions in professional development. *Early Child Development and Care*. 2017. Vol. 187 (1). Pp. 45–58. 10.1080/03004430.2016.1150273
8. Fessler P., Schneebaum A. The educational and labor market returns to preschool attendance in Austria. *Applied Economics*. 2019. Vol. 51(32). Pp. 3531–3550. 10.1080/00036846.2019.1584368
9. Pretis M. Early Childhood Intervention in Austria. *International Journal of Early Childhood Special Education*. 2010. Vol. 2(2). Pp. 76–86.
10. Pretis M. Early childhood intervention in Austria: An overview of 30 years of development and future challenges. *International Journal of Early Childhood Special Education*. 2009. Vol. 1(2). Pp. 127–137.
11. Smidt W. Early childhood education and care in Austria: challenges and education policies. *Early Child Development and Care*. 2018. Vol. 188 (5). Pp. 624–633. 10.1080/03004430.2017.1403431
12. Smidt W., Embacher E.-M. How do activity settings, preschool teachers' activities, and children's activities relate to the quality of children's interactions in preschool? Findings from Austria. *European Early Childhood Education Research Journal*. 2020. Vol. 28 (6). Pp. 864–883. 10.1080/1350293X.2020.1836586
13. Symeonidis V. The Struggle to Reform Teacher Education in Austria. *Hungarian Educational Research Journal*. 2018. Vol. 8 (3). Pp. 73–88.

References:

1. Karpenko, O. (2012). Istorychni umovy rozvytku doshkilnykh zakladiv v Avstriyi [Historical conditions of the development of preschool institutions in Austria]. Aktualni problemy doshkilliya [Actual problems of preschool] / ed. M. Chepil. (pp. 284–291). Drohobych : Red.-vyd. viddil DDPU im. Ivana Franka.
2. Kuzyk, M. (2014). Dosvid avstriyskykh pedahohiv shchodo formuvannya dukhovnykh tsinnostey u ditey doshkilnoho viku. *Naukovi zapysky Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu im. M.P. Drahomanova. Seriya: Pedahohichni ta istorychni nauky – Scientific notes of the National M.P. Drahomanov Pedagogical University. Series: Pedagogical and historical sciences, 116*, 136–141.
3. Ponomarenko, N. (2019). Ekspertna diyalnist v haluzi doshkilnoyi osvity: dosvid Avstriyi ta Shveytsariyi [Expert activity in the field of preschool education: the experience of Austria and Switzerland]. *Innovatsiyna pedahohika – Innovative pedagogy, 9(2)*, 102–104.
4. Agreement on Early Childhood Education. URL: https://www.bmbwf.gv.at/en/Topics/Early-childhood-education/agree_eche.html
5. Bildungsanstalt für Elementarpädagogik, Bildungsanstalt für Sozialpädagogik, Fachschule für pädagogische Assistenzberufe. URL: https://www.bmbwf.gv.at/Themen/ep/berufsfeld_ez_sp/bafep_basop.html
6. Bundesrecht konsolidiert: Gesamte Rechtsvorschrift für Elementarpädagogik für die Kindergartenjahre 2018/19 bis 2021/22. URL: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=20010549>
7. Pretis, M. (2009). Early childhood intervention in Austria: An overview of 30 years of development and future challenges. *International Journal of Early Childhood Special Education, 1(2)*, 127–137.
8. Fessler, P., & Schneebaum, A. (2019). The educational and labor market returns to preschool attendance in Austria. *Applied Economics, 51(32)*, 3531–3550. 10.1080/00036846.2019.1584368
9. Pretis, M. (2010). Early Childhood Intervention in Austria. *International Journal of Early Childhood Special Education, 2(2)*, 76–86.
10. Symeonidis, V. (2018). The Struggle to Reform Teacher Education in Austria. *Hungarian Educational Research Journal, 8(3)*, 73–88.
11. Campbell-Barr, V. (2017). Quality early childhood education and care – the role of attitudes and dispositions in professional development. *Early Child Development and Care, 187(1)*, 45–58. 10.1080/03004430.2016.1150273
12. Smidt, W., & Embacher, E.-M. (2020). How do activity settings, preschool teachers' activities, and children's activities relate to the quality of children's interactions in preschool? Findings from Austria. *European Early Childhood Education Research Journal, 28(6)*, 864–883. 10.1080/1350293X.2020.1836586
13. Smidt, W. (2018). Early childhood education and care in Austria: challenges and education policies. *Early Child Development and Care, 188(5)*, 624–633. 10.1080/03004430.2017.1403431